विभातम्।

Que.1. मातृभाषायां विवर्तयत । **[Marks :(5)]**

भारते बहवः देशीयोत्सवाः सन्ति । ते राष्ट्रेण सम्बन्धाः, धर्मेण सम्बन्धाः च भवन्ति। तत्र दीपावलिः धर्मेण सम्बन्धः कश्चन उत्सवः भवति। दीपानाम् आवलिः दीपावलिः।भारते सर्वत्र जनाः इमम् उत्सवं सामोदं समाचरन्ति ।

Ans. मातृभाषायां विवर्तयत ।

यथायोग्यं विवर्तनं करोति चेत् पूर्णाङ्कः।

Que.2. अधो रेखाङ्कितं पदम् उत्तरत्वेन लब्धुमर्हान् प्रश्नान् रचयत। **[Marks :(1)]**

उदा- रजनी मन्दं मन्दं गच्छति।

रजनी कथं गच्छति ?

क) जगतामीशस्य पादस्मरणं करोमि। ----------------।

ख) मातापितरौ मनसा नमामि। ---------------।

ग) मधुपाः मधुरं पिबन्ति। ----------------।

घ) कलाविकः प्रभातभूपालं गायति। ----------------।

ङ) मृदुपवनः वाति। ----------------।

(कथं , कस्य, किम्, कौ, के, कः)

Ans. अधो रेखाङ्कितं पदम् उत्तरत्वेन लब्धुमर्हान् प्रश्नान् रचयत।

क कस्य ?

ख कौ ?

ग के ?

घ किम्

ङ कः ?

Que.3. कोष्ठकात् समानपदानि चित्वा लिखत । **[Marks :(1)]**

क) रजनी --------- । (रात्रिः/अग्निः)

ख) तारा ---------- । (नक्षत्रम्/आकाशम्)

ग) सुमम् --------- । (वनम्/पुष्पम्)

घ) पवनः ----------। (जलम्/वायुः)

ङ) मधुपः --------- । (कोकिलः/भ्रमरः)

Ans. कोष्ठकात् समानपदानि चित्वा लिखत -

क) रजनी -रात्रिः।

ख) तारा -नक्षत्रम्।

ग) सुमम् - पुष्पम्।

घ) पवनः -वायुः।

ङ) मधुपः -भ्रमरः।

Que.4. मातृकानुसारं पदच्छेदं लिखत। **[Marks :(3)]**

क) उदा- सूर्यस्तापितः - सूर्यः+ तापितः

क) दीपस्तत्र ----------------।

ख) बालस्तावत् ----------------।

ग) पुत्रस्तदा ----------------।

ख) उदा- समुत्थितोऽस्मि - समुत्थितः + अस्मि।

क) आगतोऽस्मि ----------------।

ख) परिपालितोऽस्मि ----------------।

ग) सन्तुष्टोऽस्मि ----------------।

Ans. मातृकानुसारं पदच्छेदं लिखत।

१ सूर्यस्तापितः - सूर्यः+ तापितः

क)दीपः + तत्र

ख)बालः + तावत्

ग) पुत्रः + तदा

२ समुत्थितोऽस्मि -समुत्थितः + अस्मि।

क) आगतः + अस्मि

ख) परिपालितः + अस्मि

ग) सन्तुष्टः + अस्मि

Que.5. रेखाङ्कितस्य पदस्य स्थाने कोष्ठकात् समानपदं चित्वा पद्यं परिवर्त्य लिखत। **[Marks :(2)]**

क) मन्दं मन्दं गच्छति रजनी तारागणसहिता ।

अभ्यागच्छति सूर्यस्तापितकनकारुणकिरणः ।।

(अर्कः, रात्रिः, कूर्मः, भामिनी)

ख) विभातपुष्पसुगन्धसमेतो वाति च मृदुपवनः।

प्रशान्तशीतलसमयोऽद्यात्र ददाति मे सौख्यम्।।

(सुखम्, प्रवहति, मन्दमारुतः, प्रभातम्)

Ans. क) अर्कः, रात्रिः।

ख) प्रभातम् ,सुखम्।

Que.6. अधो रेखाङ्कितानि पदान्युपयुज्य एकैकं वाक्यं रचयत। **[Marks :(1)]**

क] मातापितरौ मनसा नत्वा बहिः आगच्छामि ।

ख] प्रभातसन्ध्यासुन्दरदृश्यं नितरां पश्यामि ।

ग] कलाविकः सन्तुष्ट्या गायति ।

घ] मधुपाः मधुरं पिबन्ति ।

ङ] रजनी मन्दं गच्छति ।

Ans. अधो रेखाङ्कितं पदमुपयुज्य वाक्यमन्यं रचयत।

उचितानां वाक्यानाम् एकैकोऽङ्कः देयः।

Que.7. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत । **[Marks :(1)]**

क) अहं पादस्मरणं ----------- । [करोति/करोमि]

ख) बालिका विद्यालयं --------- । [गच्छतः/गच्छति]

ग) त्वं कदा ----------- ? [उत्तिष्ठति/उत्तिष्ठसि]

घ) कलाविकः प्रभातभूपालं --- - । [गायन्ति/गायति]

ङ) भ्रमराः मधु ----------- । [पिबथः/पिबन्ति]

Ans. कोष्ठकात् समुचितमुत्तरं चित्वा लिखत -

क) अहं पादस्मरणं करोमि।

ख) बालिका विद्यालयं गच्छति ।

ग) त्वं कदा उत्तिष्ठसि।

घ) कलाविकः प्रभातभूपालं गायति ।

ङ) भ्रमराः मधु पिबन्ति ।

Que.8. यथोचितं योजयत। **[Marks :(4)]**

क) कनकारुणकिरणः - नत्वा

विभातम् - माता च पिता च

अव्ययम् - सूर्यः

पितरौ - प्रभातम्

ख) मधुपः - प्रभातभूपालम्

कलाविकः - मृदुपवनः

वाति - भ्रमरः

नत्वा - एकवचनक्रियापदम्

गायति - क्त्वान्तमव्ययम्

ग) पिबन्ति - रात्रिः

रजनी - आदित्यः

सूर्यः - प्रभातम्

विभातम् – बहुवचनक्रिया

Ans. यथोचितं योजयत-

क) कनकारुणकिरणः - सूर्यः

विभातम् - प्रभातम्

अव्ययम् - नत्वा

पितरौ - माता च पिता च

ख) मधुपः - भ्रमरः

कलाविकः - प्रभातभूपालम्

वाति - मृदुपवनः

नत्वा - क्त्वान्तमव्ययम्

गायति - एकवचनक्रियापदम्

ग) पिबन्ति - बहुवचनक्रिया

रजनी - रात्रिः

सूर्यः - आदित्यः

विभातम् - प्रभातम्